

H. S. Olcott

BUDDHALAINEN KATEKISMUS

2018

Namō Tassa Bhagavatō Arahato Sammā Sambuddhassa

BUDDHALAINEN KATEKISMUS

“The Buddhist Cathecism“

Kirjoittanut
Henry S. Olcott

Suomentanut
Pekka Ervast

Hyväksynyt ja suosittanut käytettäväksi
buddhalaisissa kouluissa.

H. Sumangala,
Pradhāna Nāyaka Sthavira, Sripadan ja läntisen alueen ylipappi ja
Vidyodaya Parivēnan johtaja.

www.teosofia.net
e-kirjat

2018

Henry S. Olcott
Buddhalainen katekismus
2018

Alkukielinen teos:
The Buddhist Catechism
(1881)

40. englantilaisesta korjatusta ja laajennetusta painoksesta
suomentanut: Pekka Ervast

4. uudistettu painos
e-kirja (PDF)
Kustantaja: Jukka I. Lindfors

ISBN 978-952-68557- on vielä hakuksessa

OMISTUS

Adyar, 1903

Kunnioitukseni ja rakkauteni osoitukseksi omistan monivuotiselle neuvojalleni ja ystävälleni, Adam's Peakin ja läntisen alueen Pradhana Nayaka Sthaviralle ja ylipapille, Hikkaduwe Sumangala'lle, tämän ”Buddhalaisen Katekismuksen” sen korjatussa muodossa.

H. S. Olcott

TODISTUS

(Ensimmäiseen painokseen)

Vidyodaya College,

Colombo, 7. heinäkuuta 1881

Täten todistan, että olen tarkasti tutkinut eversti H. S. Olcottin valmistaman Katekismuksen singalinkielisen käännöksen ja että se on yhtäpitävä eteläisen buddhankirkon kanoenin kanssa. Suositan kirjaa buddhalaisten koulujen opettajille ja kaikille muille, jotka haluavat opettaa vasta-alkaville uskontomme pääpiirteitä.

H. Sumangala,

Pradhāna Nāyaka Sthavira, Sripadan ja Gallen ylipappi ja Vidyodaya Parivēnan johtaja.

Vidyodaya College,

7. huhtikuuta 1897

Olen tulkkien avulla käynyt läpi Katekismuksen 33. (englantilaisen) painoksen ja suositan sitä toistamiseen käytettäväksi buddhalaisissa kouluissa.

H. Sumangala

Sisällys

Eri painosten alkulauseita.....	6
Buddhan elämä.....	11
Dharma eli oppi.....	30
Sangha eli munkkikunta.....	64
Buddhalaisuuden synty ja leviäminen.....	71
Buddhalaisuus ja tiede.....	80
Liite.....	91

33. PAINOKSEN ALKULAUSE

Alkuperäistä suunnitelmaani kehittäessäni olen englanninkielisen katekismuksen jokaiseen uuteen englanninkieliseen painokseen lisännyt uusia kysymyksiä ja vastauksia, jättäen kirjan kääntäjien huoleksi toimittaa nämä lisäykset kunkin omaan kieleen. Vaatimaton tarkoitukseni on antaa niin rajoitettu mutta samalla täydellinen buddhalaisen historian, moraaliopin ja ajatusjärjestelmän esitys, että vasta-alkajat voisivat käsittää ja kunnioittaa Buddhan opettamaa jaloa ihannetta ja siten helpommin noudattaa dharmaa (oppia) sen yksityiskohdissa. Käsillä olevaan painokseen on lisätty suuri joukko kysymyksiä ja vastauksia, ja sisällys on ryhmitetty viiteen kategoriaan, jotka ovat: 1) Buddhan elämä; 2) Oppi; 3) Sangha eli munkkikunta; 4) lyhyt buddhalaisuuden, sen kirkolliskokousten ja leviämisen historia; 5) muutamia buddhalaisuuden ja tieteen yhtymäkohtia. Tämä on toivottavasti suuresti lisäävä pienen kirjasen arvoa ja tekevä sen vieläkin sopivammaksi käytettäväksi buddhalaisissa kouluissa, joita Ceylonissa¹ on avattu jo toista sataa singalilaisen kansan toimesta ja Teosofisen Seuran valvonnan alla. Tätä painosta valmistaessani olen saanut arvokasta apua eräiltä vanhimmilta ja etevimmiltä singalilaisilta työtovereiltani. Alkuperäisen painoksen tarkastivat kanssani sana sanalta oivallinen oppinut ja bhikkhu² H. Sumangala, Pradhana Nāyaka, ja Colombossa sijaitsevan paali-koulun apulaisjohtaja Hyeyantuduve Anunayaka Terunnanse; sama ylipappi on niin ikään hyväntahtoisesti tarkistanut tämän painoksen ja on saanut minut lisäämään monta arvokasta kohtaa. Kirjasen arvo on

1 Vuonna 1972 Intian eteläpuolella Intian valtameressä sijaitsevan saarivaltion nimi muutettiin Ceylonista Sri Lankaksi. – Toim. huom.

2 Buddhalaisissa maissa munkkeja kutsutaan nimellä bhikkhu, joka tarkoittaa kerjäläistä. – Toim. huom.

sen tähden siinä, että se on ”Eteläisen kirkon” buddhalaisuuden totuudenmukainen esitys, joka pääasiallisesti on johdettu alkuperäisistä lähteistä. Katekismus on julkaistu kahdellakymmenellä kielellä, pääasiallisesti buddhalaisten toimesta ja buddhalaisia varten.

H. S. O.

Adyar, 17. toukokuuta 1897

36. PAINOKSEN ALKULAUSE

Tämän pienen teoksen suosio näyttää pysyvän muuttumattomana, koska tarvitaan painos toisensa jälkeen. Samaan aikaan kun nykyistä painettiin, ilmestyi Griebenin kustannuksella Leipzigissä toinen saksalainen painos, oppineen tohtori Erich Birschoffin uudelleen kääntämänä, ja Pariisissa oli valmistumisillaan kolmas ranskankielinen käännös, jonka oli suorittanut vanha ystäväni ja työtoverini komendantti D. A. Courmes. Uusi singalilainen käännös on myös tekeillä Colombossa. Julkisesti tunnettu ja vannoutunut buddhalainen, jonkalainen itse olen, iloitsee suuresti nähdessään, mitä niin kypsynyt tiedemies kuin G. R. S. Mead, *Fragments of a Faith Forgotten*-, *Pistis Sophia* -nimisten ja useiden muiden kristinuskon alkulähteitä käsittelevien kirjojen tekijä, ajattelee esitykseni arvosta. Hän kirjoittaa *Theosophical Review*'ssa: ”Se on käännetty jopa kahdellekymmenelle eri kielelle, ja saatamme sanoa, pelkäämättä vähintäkään vastalauseita, että se on kauan ollut buddhalaisuuden – tuon pitkään torkkuneen dharman – tehokkaimpana sanansaattajana. Ceylonin oppineet buddhistit ovat suuressa kiitollisuudenvelassa eversti Olcottille ja muille Teosofisen Seuran jäsenille, jotka ovat työskennelleet heidän hyväkseen, ja me odotamme heiltä, että he puolestaan ryhtyisivät tutkimaan ja valaisemaan oman uskonsa alkulähteitä ja oppeja.”

Pelkään, että saamme kauan odottaa tätä apua buddhalaisen bhikkhujen, Ceylonin miltei ainoiden oppineiden miesten puolelta. Kaksikymmentä kaksi vuotta kestäneen läheisen tuttavuuden aikana minä en ainakaan ole kyennyt herättämään heidän intoaan. Minusta on aina tuntunut epäkohdalta, että singalilainen kansa odottaa amerikkalaiselta, joka ei lainkaan pyydä oppineen nimeä, että hän opettaisi dharman heidän lapsilleen, ja niin kuin uskon sanoneeni jossakin varhemmassa painoksessa, suostuin laatimaan ”Buddhalaisen Katekismuksen” vasta sitten, kun huomasin, ettei yksikään bhikkhu ryhtynyt siihen toimeen. Olkoot kirjani puutteet mikä tahansa, sen voin ainakin sanoa, että se sisältää ytimen siitä buddhalaisuutta koskevasta kirjallisuudesta (yhteensä noin 15 000 sivua), jonka olen lukenut työni ohessa.

H. S. O.

Adyar, 7. helmikuuta 1903

40. PAINOKSEN ALKULAUSE

Tämä pienen teoksen suosio näyttää jatkuvan, koska alituisen tarvitaan uusia painoksia englanniksi ja muilla kielillä. Tarkastaessani sisältöä tätä painosta varten olen huomannut hyvin vähän tarvetta muuttamiseen tai lisäämiseen, sillä kirja tarjoaa mielestäni sängen oikean käsityksen eteläisen buddhalaisuuden sisällöstä. Ja koska tarkoitukseni ei ole ollut kirjoittaa laajaa esitystä aiheesta, olen vastustanut houkutusta ryhtyä kertomaan laveammin yksityiskohdista, jotka ovat tarpeettomia perusopetusten rationaalisessa järjestelmässä, vaikka saattavat olla kiinnostavaa vertailevan uskontotieteen tutkijaa.

Uusi singalilainen käännös (38. painos), jota paraikaa valmistelee arvoisa ystäväni D. B. Jayatilake, Colombon (buddhalaisen) Ananda-koulun johtaja, on osaksi painettu, mutta ei tule valmiiksi, ennen kuin hänelle jää vähän enemmän aikaa siihen.

Madrasin Pancama-seurakunnan johtajat ovat ryhtyneet kääntämään sitä tamilin kielelle, ja tämä (41.) painos ilmestyy pian. Espanjalaista käännöstä (39. painos) toimittaa ystäväni Senor Xifré ja ranskalaista (37. painos) komendantti Courmes.

Siten työtä jatketaan, ja tämän vaatimattoman välikappaleen avulla leviävät Buddhan opin opetukset kautta maailman.

H. S. O.

Adyar, 7. tammikuuta 1905

2. SUOMALAISEN PAINOKSEN ESIPUHE

Tämäkin painos on laadittu 40. englanninkielisen painoksen mukaan. Oikeinkirjoitus on sama kuin englannissa (ja yleensä eurooppalaisissa kielissä).

Sanskritin sanojen ääntämisessä otettakoon huomioon seuraavat ohjeet:

- c lausutaan kuten tsh
- j kuten dsh
- y kuten j
- m sanan lopussa kuten eng
- n kuten nj
- s kuten s
- v kuten v
- h kuten h (siis esim. Buddha);

Vokaalit ovat seuraavat: a, ā (aa), i, ī (ii), u, ū (uu), e, o; jos viimeistä edellinen tavu on pitkä, se saa koron – jos lyhyt, korko on sen edellisellä tavulla; tavu on pitkä, jos vokaali on pitkä (ā, ī, ū, e, o), tai jos lyhyttä vokaalia seuraa kaksi tai useampia konsonantteja.

Tämän käännöksen on ystävällisesti tarkistanut Suomen Buddhismin Ystävien sihteeri Leo Hildén, joka on lisäksi laatinut edellä mainitut sanskritin ääntämisohjeet, mistä täten lausomme hänelle sydämelliset kiitokset.

Toivomme hartaasti, että kaikki totuudenetsijät, teosofit, ruusuristiläiset, antroposofit ym. ottavat tämän toisen painoksen vastaan samalla kiinnostuksella kuin ensimmäisenkin painoksen, joka on vuosikausia ollut loppuunmyyty.

Toimittajat

Helsingissä, 19. joulukuuta 1948

4. SUOMALAISEN PAINOKSEEN ESIPUHE

Teoksen 1. suomennettu painos ilmestyi vuonna 1906 nimellä *Buddhalainen Katkismus* (kustantajana Teosofinen kustannusliike ja kirjakauppa). Teoksesta on myöhemmin julkaistu kaksi painosta nimellä *Näin puhui Buddha*, vuosina 1949 ja 2006. Tähän e-kirjapainokseen on kieliasua uudistettu vuoden 1949 painoksen pohjalta. Vanha suomennos on tarkistettu uusimmista (42. ja 44.) korjatuista englanninkielisistä painoksista, ja välttämättömät kielelliset ja alkutekstin vaatimat oikaisut on tehty. Suomennokseen on lisätty myöhempien painoksiin sisältynyt kohta 46a. Kohdat 328–330 ovat puolestaan puuttuneet myöhemmistä painoksista, ne on jätetty suomennokseen.

Toimittaja

Lammilla, 29. heinäkuuta 2018

ENSIMMÄINEN OSA

Buddhan elämä

1. Kysymys. *Mitä uskontoa³ tunnustat?*

Vastaus. Olen buddhalainen.

2. K. *Mitä on buddhalaisuus?*

V. Kokoelma suuren, Buddhan nimellä tunnetun ihmisen opetuksia.

3. K. *Onko ”buddhalaisuus” paras nimitys tälle opetus-kokoelmalle?*

V. Ei. Se on ainoastaan länsimaalainen termi. Paras nimitys sille on Buddhan oppi (Buddha dharma).

3 Sana ”uskonto” ei ole lainkaan paikallaan buddhalaisuudesta puhuttaessa, sillä buddhalaisuus ei ole mikään uskonto, vaan moraalifilosofia, niin kuin olen myöhemmin osoittanut. Mutta yleisen tavan mukaan tätä sanaa on käytetty kaikista ihmisryhmistä, jotka tunnustavat erityistä moraalioppia, ja tilastojen laatijat ovat niin ikään omaksuneet sanan. Singalilaisilla buddhisteilla ei ole tähän saakka ollut mitään käsitystä siitä ”sitomisesta”, alistumisesta eli ”yhtymisestä jumalalliseen olentoon”, jota tämä latinalaisesta juuresta muodostettu sana kristittyjen eurooppalaisten silmissä kuvaa. Se sana, joka ilmaisee heidän suhdettaan buddhalaisuuteen ja BUDDHAAN, on heidän kielellään A’GAMA. Tämä on sanskriittia ja merkitsee ”lähestyminen eli tuleminen”, ja koska ”buddha” on valaistus, voidaan se yhdistetty sana, jolla he nimittivät buddhalaisuutta – *buddhagāma*, asianmukaisesti kääntää ”tuleminen valaistuneeksi eli pääseminen tietoon” eli mahdollisesti SAKYA MUNIN opin seuraamiseksi. Tavatessaan valmiin *Āgama*-sanon lähetyssaarnaajat rupesivat käyttämään sitä ”uskontoa” vastaavana sanana. Kristinuskooa he kutsuvat nimellä *christianiāgama*, vaikka sen pitäisi kuulua *christianibandhana*, sillä *bandhana* on religion-sanan etymologinen vastine. Toinen nimi, joka annetaan buddhalaiselle, on *Vibhadja vadā* – se, joka analysoi – ja kolmas on *Advayavadi*. Käytän siis vastentahtoisesti jatkossa puhuessani buddhalaisesta filosofiasta tavalliselle lukijalle tuttua sanaa ”uskonto”.

4. K. *Onko ihmistä kutsuttava buddhalaiseksi yksinomaan sen nojalla, että hän on syntynyt buddhalaisista vanhemmista?*

V. Ei suinkaan. Todellinen buddhalainen ei ainoastaan tunnusta uskovansa Buddhaan, opettajista jaloimpaan, Hänen saarnaamaansa oppiin ja Arhatien Veljeskuntaan, vaan myöskin toteuttaa Buddhan käskyjä jokapäiväisessä elämässään.

5. K. *Kuinka kutsutaan miespuolista buddhalaista maallikkoa?*

V. Nimellä upasaka.

6. K. *Entä naispuolista?*

V. Upasikā.

7. K. *Milloin tätä oppia saarnattiin ensi kerran?*

V. Todellisesta vuosiluvusta on erilaisia näkemyksiä, mutta singalilaisten kirjoitusten mukaan se tapahtui v. 2513 (nykyistä) kali-yugaa.

8. K. *Mainitse tärkeimmät vuosiluvut perustajan viimeisessä ruumiillistumassa (elämässä).*

V. Hän syntyi Visān tähtisikermän merkissä eräänä toukokuun tiistaina v. 2478 (k. y.). Hän vetäytyi metsiin v. 2506, tuli Buddhaksi 2513; ja poistuen jälleensyntymisen pyörästä astui parinirvanaan vuonna 2558 kahdeksankymmenen vuoden ikäisenä. Jokainen näistä tapahtumista sattui täydenkuun päivänä, niin että niiden kaikkien muistoa vietetään yhtäaikaan suuressa täydenkuun juhlassa wesakin (vaisakhan) kuussa, joka vastaa toukokuuta.

9. K. *Oliko Buddha Jumala?*

V. Ei. Buddhan oppi ei opeta mitään jumalan ruumiillistumisesta.

10. K. *Oliko hän ihminen?*

V. Oli, mutta viisain, jaloin ja pyhin olento, joka lukemattomien ruumiillistumien kestäessä oli kehittänyt itsensä kauas kaikkien muiden olentojen edelle, lukuun ottamatta ainoastaan edellisiä BUDDHIA.

11. K. *Oliko muitakin buddhia ennen häntä?*

V. Oli, kuten myöhemmin selitetään.

12. K. *Oliko Buddha hänen nimensä?*

V. Ei. Buddha on sieluntila, jonka ihminen saavuttaa, kun hänen sielunsa on kehittynyt huippuunsa.

13. K. *Mitä sana buddha merkitsee?*

V. Valaistunut eli korkeimman viisauden saavuttanut. Paalinimitys on *sabbannu*, rajattoman tiedon mies. Sanskritinkielellä se on *sarvajña*.

14. K. *Mikä sitten oli Buddhan oikea nimi?*

V. SIDDHARTHA oli hänen kuninkaallinen nimensä ja GAUTAMA eli GOTAMA hänen sukunimensä. Hän oli Kapilavastun perintöruhtinas ja kuuluisaa auringon rotuista Okkākasukua.

15. K. *Ketkä olivat hänen vanhempansa?*

V. Kuningas Suddhodana ja kuningatar Māyā, jota kutsutaan Mahā Māyäksi.

16. K. *Mitä kansaa tämä kuningas hallitsi?*

V. Sakyalaisia, arjalaista kshattriya-heimoa.

17. K. *Missä oli Kapilavastu?*

V. Intiassa, sata mailia koilliseen päin Benaresin kaupungista ja noin neljäkymmenen mailin päässä Himalajan vuorilta. Se sijaitsee Nepāl Teraissa. Kaupunki on nyt raunioina.

18. K. *Minkä joen varrella?*

V. Rohinin, jota nyt kutsutaan Kohanaksi.

19. K. *Sano vielä, koska ruhtinas Siddhartha syntyi?*

V. Kuusisataa kaksikymmentäkolme vuotta ennen kristittyjen ajanlaskua.

20. K. *Onko paikka tarkasti tunnettu?*

V. Se on nyt epäilemättä havaittu oikeaksi. Eräs Intian hallituksen palveluksessa oleva arkeologi on äsken löytänyt Nepal Terain metsikössä kivipylvään, jonka mahtava buddhalainen hallitsija Asoka pystytti sille paikalle muistomerkeksi. Paikka tunnettiin siihen aikaan nimellä Lumbini-tarha.

21. K. *Elikö ruhtinas Siddhartha ylellisyydessä ja loistossa, kuten muut ruhtinaat?*

V. Eli. Hänen isänsä kuningas rakennutti hänelle – Intian kolmea vuodenaikaa varten – kolme suurenmoista palatsia, jotka olivat yhdeksän, viisi ja kolme kerrosta korkeat ja kauniisti koristetut.

22. K. *Kuinka ne sijaitsivat?*

V. Jokaisen palatsin ympärillä oli puutarha täynnä mitä ihanimpia ja loistavimpia kukkia, pulppuavia suihkulähteitä, puita, joissa linnut lauloivat, ja riikinkukkoja, jotka astelivat ylväästi puutarhassa.

23. K. *Elikö hän yksin?*

V. Ei. Kuudennelatoista ikävuodellaan hän solmi avioliiton kuningas Suprabuddhan tyttären prinsessa Yasodharan kanssa. Lukuisia soitto- ja tanssitaiteisia tyttöjä oli myös alinomaa hänen hovissaan häntä huvittamassa.

24. K. *Millä tavalla hän voitti vaimonsa itselleen?*

V. Vanhaan kshattriya- eli sotilastapaan siten, että hän vei voiton kaikista kanssakilpailijoistaan peleissä ja liikuntalajeissa, joissa kysyttiin taitavuutta ja miehuutta, ja valitsi sitten

Yasodharan kaikkien niiden nuorten prinsessojen joukosta, jotka heidän isänsä olivat tuoneet turnajaisiin eli *melaan*.

25. K. *Kuinka ruhtinas saattoi keskellä tätä loistoa tulla kaikkiviisaaksi?*

V. Hänellä oli sellainen luontainen viisaus, että hän jo lapsena tuntui ymmärtävän kaikkia tieteitä ja taiteita miltei tutkimatta. Hänellä oli parhaimmat opettajat, mutta he eivät kyenneet opettamaan hänelle mitään, mitä hän ei näyttänyt ymmärtävän heti.

26. K. *Tuliko hän buddhaksi mahtavissa palatseissaan?*

V. Ei. Hän jätti kaikki ja meni yksin metsään.

27. K. *Minkä tähden?*

V. Löytääkseen syyt meidän kärsimyksiimme ja keinon päästä niistä.

28. K. *Eikö ollut itsekästä tehdä siten?*

V. Ei, rajaton rakkaus kaikkia olentoja kohtaan sai hänet uhraamaan itsensä niiden hyväksi.

29. K. *Mutta kuinka hän saavutti tämän rajattoman rakkauten?*

V. Lukemattomien ruumiillistumien ja vuosituhansien keskeässä hän oli kehittänyt itsessään tätä rakkautta, horjumattomasti päättäen tulla buddhaksi.

30. K. *Mistä hän tällä kertaa luopui?*

V. Kauniista palatseistaan, rikkauksistaan, ylellisyydestään, huvituksistaan, pehmeistä vuoteistaan, hienoista puvuistaan, runsaasta ruoastaan ja kuningaskunnastaan; jättipä vielä rakkaan vaimonsa ja ainoan poikansa, Rahulan.

31. K. *Onko koskaan toinen ihminen uhrannut niin paljon meidän puolestamme?*

V. Ei yksikään tässä maailmankaudessa. Siitä syystä buddhalaiset rakastavat häntä niin paljon ja hyvät buddhalaiset pyrkivät hänen kaltaisikseen.

32. K. *Mutta eikö moni muukin ihminen ole uhrannut kaikki maalliset aarteet, jopa itse elämänsäkin, lähimmäistensä hyväksi?*

V. Epäilemättä. Mutta me uskomme, että hänen kaiken ylittävä epätietoisyytensä ja ihmisrakkautensa ilmeni siinä, että hän luopui nirvanan autuudesta lukemattomia aikakausia ennen kuin hän oli syntynyt brahmaani Sumedhana Dīpankara Buddhan aikana. Hän oli silloin saavuttanut kehitysasteen, jossa hän olisi voinut astua nirvanaan, jollei hän olisi rakastanut ihmiskuntaa enemmän kuin itseään. Tämä kieltäytyminen vaati häneltä, että hän vapaaehtoisesti kärsisi maallisten elämien vaikeudet, kunnes pääsisi buddhaksi voidakseen opettaa kaikille olennoille vapautumisen tietä ja suoda rauhan maailmalle.

33. K. *Kuinka vanha hän oli lähtiessään metsään?*

V. Hän oli 29-vuotias.

34. K. *Mikä lopullisesti sai hänet jättämään kaiken sen, mitä ihmiset niin paljon rakastavat, ja lähtemään metsään?*

V. *Deeva*⁴ ilmestyi hänelle, kun hän ajeli vaunuissaan, neljäsä, ajatuksia herättävässä muodossa ja neljä eri kertaa.

35. K. *Mitkä nämä eri muodot olivat?*

V. Vanha ikäloppu mies, sairas ihminen, mätänevä ruumis ja arvostettu erakko.

36. K. *Näkikö hän yksin nämä ilmestykset?*

V. Ei, hänen palvelijansa Canna näki ne myös.

37. K. *Minkä tähden nämä näyt, jotka ovat kaikille ihmisille tuttuja, saivat hänet lähtemään metsään?*

4 Tämän sanan merkitys selitetään myöhemmin.

V. Me näemme sellaista usein, mutta hän ei ollut nähnyt. Niinpä ne tekivät häneen syvän vaikutuksen.

38. K. *Miksi hän ei ollut niitä nähnyt?*

V. Brahmalaiset tähtientutkijat olivat hänen syntyessään ennustaneet, että jonakin päivänä hän luopuisi kuningaskunnastaan ja tulisi BUDDHAKSI. Kuningas, hänen isänsä, joka ei tahtonut menettää valtakuntansa perijää, oli huolellisesti estänyt häntä näkemästä vilahdustakaan mistään, mikä saattaisi tuoda hänen mieleensä ajatuksia inhimillisestä kärsimyksestä ja kuolemasta. Kukaan ei saanut edes puhua sellaisista asioista prinssille. Hän oli miltei kuin vanki ihanissa palatseissaan ja kukkapuutarhoissaan. Niitä ympäröivät korkeat muurit, ja sisäpuolella kaikki oli tehty niin kauniiksi kuin mahdollista, ettei hänessä heräisi halu mennä katsomaan maailmaan surua ja kärsimystä.

39. K. *Oliko hän niin hyväsydäminen, että kuningas pelkäsi hänen todella aikovan hylätä kaikki maailman hyväksi?*

V. Oli. Hän näyttää tunteneen kaikkia olentoja kohtaan niin voimakasta sääliä ja rakkautta.

40. K. *Ja kuinka hän arveli oppivansa tuntemaan surun syyt metsässä?*

V. Muuttamalla kauas pois kaikesta, mikä saattoi estää häntä syvästi mietiskelemästä surun syitä ja ihmisen luontoa.

41. K. *Millä tavalla hän pakeni palatsista?*

V. Eräänä yönä kaikkien nukkuessa hän nousi, heitti viimeisen silmäyksen nukkuvaan vaimoonsa ja pieneen poikaansa, kutsui Cannan, nousi valkoisen lempiratsunsa Kanthakan selkään ja ratsasti palatsin portille. *Deevat* olivat vaivuttaneet kuninkaalliset portinvartijat syvään uneen, niin etteivät ne kuulleet hevosen kavioiden kopsetta.

42. K. *Mutta olihan portti lukossa?*

V. Oli, mutta deevat aukaisivat sen äänettömästi, ja hän ratsasti ulos pimeyteen.

43. K. *Minne hän suuntasi matkansa?*

V. Anomän joelle, kauas Kapilavastusta.

44. K. *Mitä hän sitten teki?*

V. Hän astui maahan ratsunsa selästä, leikkasi pois kauniit hiuksensa miekallaan, pukeutui askeetin keltaiseen vaippaan ja jättäen koristuksensa ja hevosensa Cannalle käski tämän viedä ne takaisin kuninkaalle.

45. K. *Entä sitten?*

V. Hän lähti jalkaisin kulkemaan Rajagrihaa, Magadhan kuninkaan Bimbisaran pääkaupunkia kohti.

46. K. *Kuka kävi häntä siellä katsomassa?*

V. Kuningas ja koko hänen hovinsa.

46a. K. *Minne hän meni sieltä?*

V. Urvelaan, lähelle nykyistä Mahābōdhi temppeliä Buddha Gayassa.

47. K. *Minkä tähden Buddha meni sinne?*

V. Metsissä oleskeli erakoita – sangen viisaita miehiä, joiden oppilaaksi hän sittemmin tuli toivoen löytävänsä etsimäänsä tietoa.

48. K. *Mihin uskontoon he kuuluivat?*

V. He olivat hindulaisia brahmaaneja.⁵

49. K. *Mitä he opettivat?*

V. Että ihminen voisi saavuttaa ankarilla katumusharjoituksilla ja ruumiillisella kidutuksella täydellisen viisauden.

⁵ ”Hindulainen” oli ennen halveksiva nimitys, jota muhamettilaiset käyttivät voittamastaan Sindhin kansasta. Nykyään sitä käytetään kirkollisessa merkityksessä.

50. K. *Tuliko ruhtinaskin samaan johtopäätökseen?*

V. Ei. Hän oppi tuntemaan heidän järjestelmänsä ja harjoitti kaikkia heidän katumusharjoituksiaan, mutta hän ei sillä keinoin saanut selville inhimillisten kärsimysten syytä ja täydellisen vapautuksen tietä.

51. K. *Mitä hän sitten teki?*

V. Hän lähti metsään lähelle Uruvela-nimistä paikkaa ja vietti kuusi vuotta syvässä mietiskelyssä ja mitä ankarimmissa itsensä kiduttamisharjoituksissa.

52. K. *Oliko hän yksin?*

V. Ei, hänellä oli viisi brahmaania kumppaninaan.

53. K. *Mitkä olivat heidän nimensä?*

V. Kondanna, Bhaddiya, Vappa, Mahanama ja Assaji.

54. K. *Mitä harjoitusjärjestelmää hän noudatti päästäkseen koko totuuden perille?*

V. Hän istui ja mietiskeli, kohdistuen ajatuksensa korkeimpiin elämänkysymyksiin ja sulkien näkönsä ja kuulonsa kaikelta, mikä voisi häiritä hänen sisäisiä mietiskelyjään.

55. K. *Paastosiko hän?*

V. Kyllä, koko ajan. Hän nautti päivä päivältä yhä vähemmän ruokaa ja vettä, kunnes hänen sanotaan syöneen tuskin muuta kuin yhden riisi- tai sesam-jyväsän päivässä.

56. K. *Saavuttiko hän täten ikävöimänsä viisauden?*

V. Ei. Hänen ruumiinsa laihtui laihtumistaan ja heikkeni niin, että lopulta, kun hän eräänä päivänä käveli hiljakseen ja mietiskeli, hänen voimansa äkkiä pettivät ja hän kaatui tiedottomana maahan.

57. K. *Mitä hänen kumppaninsa siitä ajattelivat?*

V. He luulivat hänen kuolleen. Mutta jonkin ajan kuluttua hän virkosi eloon.

58. K. *Entä sitten?*

V. Hän käsitti, ettei tietoa koskaan saavuteta pelkällä paastoamisella tai ruumiillisella kärsimyksellä, vaan että sielun ja mielen on avauduttava vastaanottamaan sitä. Olihan hän vastikään pelastunut nälkään nääntymästä eikä silti ollut saavuttanut täydellistä viisautta. Niinpä hän päätti syödä, jotta eläisi riittävän pitkään tullakseen viisaaksi.

59. K. *Kuka antoi hänelle ruokaa?*

V. Hän sai ruokaa eräältä aatelisnaiselta nimeltä Sujātā, joka näki hänen istuvan nyagrodha- eli banyan-puun juurella. Tämän jälkeen hänen voimansa palasivat. Hän nousi, otti almukuppinsa, kylpi Nēranjarā-joessa, söi ruoan ja lähti metsään.

60. K. *Mitä hän siellä teki?*

V. Hän teki päätöksensä näiden ajatusten mukaan ja läksi illalla bodhi- eli ashvatthapuun luo. Samassa kohtaa sijaitsee nykyisin Mahābodhi-temppeli.

61. K. *Mitä hän teki siellä?*

V. Hän päätti olla poistumatta paikalta, ennen kuin saavuttaisi täydellisen viisauden.

62. K. *Millä puolella puuta hän istui?*

V. Idän puolella.⁶

63. K. *Mitä hän saavutti sinä yönä?*

V. Tiedon edellisistä ruumiillistumisistaan, jälleensyntymisen syistä ja himojen kuolettamiskeinosta. Juuri ennen päiväkoittoa hänen ymmärryksensä avautui kokonaan niin kuin täysin

6 Kanonisissa kirjoissa ei ole mainittu syytä, miksi hän valitsi tämän puolen puuta, vaikka selitys on löydettävissä niistä kansantaruuista, joille piispa Bigandet ja muut eurooppalaiset tulkitsijat ovat kirjansa perustaneet. Eri ilmansuunnat vaikuttavat meihin aina omalla tavallaan. Milloin on toisen vaikutus suopeampi, milloin toisen. Mutta Buddha ajatteli, että täydellinen ihminen voittaa kaikki ulkoapäin tulevat vaikutukset.

puhjennut lootuskukka, ja korkeimman tiedon eli neljän to-
tuuden valo virtasi häneen. Hän oli tullut BUDDHAKSI – hän oli
valaistunut, kaikkietävä – *sarvajña*.

64. K. *Oliko hän siis vihdoin keksinyt inhimillisten kärsimys-
ten syyn?*

V. Oli. Niin kuin aamuauringon valo karkottaa tieltään yön
pimeyden ja paljastaa näkyviin puut ja pellot, kalliot, meret ja
joet, eläimet, ihmiset ja kaikki esineet, niin nousi tiedon päi-
vänvalo hänen ymmärryksessään, ja hän näki yhdellä silmäyk-
sellä inhimillisten kärsimysten syyt ja pelastuksen tien.

65. K. *Oliko hänellä taisteluja, ennen kuin hän saavutti tä-
män täydellisen viisauden?*

V. Oli, valtavia ja kauheita kappailuja. Hänen täytyi voittaa
ruumiissaan kaikki ne luonnolliset heikkoudet ja inhimilliset
himot ja halut, jotka estävät meitä näkemästä totuutta. Hänen
täytyi voittaa kaikki ympäröivän synnillisen maailman pahat
vaikutukset. Niin kuin sotilas, joka taistelee epätoivoisena usei-
ta vihollisia vastaan, hän kamppaili. Kuten sankari, joka pääsee
voitolle, hän saavutti päämääränsä, ja inhimillisen kärsimyksen
salaisuus oli paljastunut.

66. K. *Millä tavalla hän käytti täten saavuttamaansa tietoa?*

V. Aluksi hän oli vastahakoinen opettamaan sitä ihmisille
laajasti.

67. K. *Miksi?*

V. Koska se tieto oli hänestä syvällisen arvokasta ja ylevää.
Hän pelkäsi, että ainoastaan harvat ymmärtäisivät sitä.

68. K. *Mikä sai hänet muuttamaan tätä käsitystä?*⁷

V. Hän näki, että hänen velvollisuutensa oli opettaa op-
pimansa niin selvästi ja yksinkertaisesti kuin mahdollista,

⁷ Vanha kertomuksessa jumala Brahma itse pyysi hartaasti häneltä, ettei hän
salaisi loistavaa totuutta.

luottaen että totuus vaikuttaa omalla voimallaan ihmisten sie-
luun, kunkin yksilön ottaessa vastaan siinä suhteessa kuin hä-
nen karmansa sallii. Se oli ainoa keino pelastua, ja kullakin yks-
silöllä oli yhtä suuri oikeus saada tietoa siitä. Niinpä hän päätti
aloittaa viidestä viimeisestä kumppanistaan, jotka olivat hänet
hyljänneet, kun hän keskeytti paastonsa.

69. K. *Missä hän löysi heidät?*

V. Hirville tarkoitetusta puistosta Isipatanasta lähellä Be-
naresia.

70. K. *Onko paikka vielä löydettävissä?*

V. On, samassa paikassa on tänä päivänä osaksi raunioitunut
stupa eli dagoba⁸.

71. K. *Kuuntelivatko nuo viisi kumppania mielellään hänen
sanojaan?*

V. Eivät ensin. Mutta hänen ulkomuotonsa henkinen kaune-
us oli niin suuri ja hänen opetuksensa niin suloisia ja vakuut-
tavaa, että pian he kääntyivät ja osoittivat hänelle mitä suurinta
kunnioitusta.

72. K. *Mitä hänen puheensa vaikutti heihin?*

V. Iäkäs Kondanna, se joka ”ymmärsi” (Anna), hylkäsi en-
simmäisenä ennakkoluulonsa, omaksui Buddhan opetuksen,
tuli hänen oppilaakseen ja astui arhatiuteen vievälle tielle. Pian
muut neljä seurasivat hänen esimerkkiään.

73. K. *Ketkä hän sitten sai kääntymään seuraavaksi?*

V. Rikkaan nuoren maallikon nimeltä Yasa, ja tämän isän,
rikkaan kauppiaan. Kolmen kuukauden kuluttua hänellä oli
kuusikymmentä oppilasta.

74. K. *Ketkä olivat ensimmäiset naismaallikko-oppilaat?*

V. Yasan äiti ja vaimo.

8 Buddhalainen kypärän- tai kellonmuotoinen rakennus, jota käytetään me-
ditaatiopaikkana. – Toim. huom.

75. K. *Mitä Buddha teki tuolloin?*⁹

V. Hän kutsui oppilaansa kokoon, antoi heille tarkat ohjeet ja lähetti heidät joka suunnalle saarnaamaan hänen oppiaan.

76. K. *Mikä oli opin ydin?*

V. Että pelastuksen tie on pyhässä elämässä ja tiettyjen sääntöjen noudattamisessa, niin kuin myöhemmin selitetään.

77. K. *Minkä nimen hän antoi näin vietettävälle elämälle?*

V. Hän kutsui sitä jaloksi kahdeksankertaiseksi tieksi.

78. K. *Kuinka sitä kutsutaan paalin kielellä?*

V. *Ariyo atthangiko maggo.*

79. K. *Minne Buddha sitten meni?*

V. Uruvelaan.

80. K. *Mitä siellä tapahtui?*

V. Hän käänsytti miehen nimeltä Kashyapa, joka oli kuuluisa opistaan ja jatilain eli erään suuren tulenpalvojen lahkoon opettaja. Myös kaikki nämä lahkolaiset tulivat hänen seuraajikseen.

81. K. *Kuka oli hänen seuraava huomattava uusi oppilaansa?*

V. Magadhan kuningas Bimbisara.

82. K. *Ketkä kaksi Buddhan oppineimmista ja rakkaimmista oppilaista kääntyivät niin ikään tähän aikaan?*

V. Sariputra ja Moggallana, askeetti Sanjayan entiset, etevimmät oppilaat.

83. K. *Mistä he tulivat kuuluisiksi?*

V. Sariputra laajoista tiedoistaan (*prajna*) ja Moggallana poikkeuksellisista henkisistä voimistaan (*iddhi*).

⁹ Koska brahmalaisuutta ei oltu tarjottu muille kuin hinduille, buddhalaisuus on siis maailman vanhin lähetyssaarnaajia käyttävä uskonto. Varhaiset lähetyssaarnaajat kärsivät kaikkea vastustusta, julmuutta ja vainoa järkähtämättömällä rohkeudella.

84. K. *Ovatko nämä ihmeitä tekevät voimat yliluonnollisia?*

V. Eivät suinkaan. Ne ovat luonnollisia kykyjä, ja jokainen ihminen saattaa kehittää niitä itsessään noudattamalla tiettyä harjoitusjärjestelmää.

85. K. *Kuuliko Buddha mitään perheestään sen jälkeen, kun hän oli jättänyt heidät?*

V. Kuuli kyllä, seitsemän vuoden kuluttua. Hänen oleskellessaan Rājagrihassa, hänen isänsä, kuningas Suddhodana, lähetti viestin, jossa pyysi Buddhaa tulemaan nähdäkseen isänsä ennen kuin tämä kuolisi.

86. K. *Lähtikö hän?*

V. Lähti. Hänen isänsä meni häntä vastaan kaikkine sukulaisineen ja palvelijoineen ja tervehti häntä suurella ilolla.

87. K. *Suostuiko hän ottamaan takaisin entisen asemansa?*

V. Ei. Hän selitti lempeästi isälleen, että ruhtinas Siddhartha oli sinänsä lakannut olemasta ja muuttunut Buddhaksi, jolle kaikki olennot olivat yhtä läheisiä ja yhtä rakkaita. Sen sijaan että hallitsisi maallisen kuninkaan tavoin yhtä heimoa tai kansakuntaa, hän voittaisi oppinsa avulla seuraajikseen kaikkien ihmisten sydämet.

88. K. *Näkikö hän Yasodharan ja poikansa Rahulan?*

V. Näki. Hänen vaimonsa, joka oli surrut häntä syvimmällä rakkaudella, itki katkerasti ja lähetti Rahulan pyytämään Buddhalta, että tämä antaisi hänelle ruhtinaan pojalle tulevan perinnön.

89. K. *Mitä tapahtui?*

V. Hän saarnasi jokaiselle, että hänen oppinsa oli kaikkien surujen lääke. Hänen isänsä, poikansa, vaimonsa, hänen velipuolensa Ananda ja hänen serkkunsa ja lankonsa Devadatta kääntyivät kaikki ja tulivat hänen oppilaikseen. Kaksi muuta

kuuluisaa oppilasta olivat Anuruddha, sittemmin huomattava metafyyssikko, ja parturi Upali, josta tuli myöhemmin *vina-yan*¹⁰ merkittävin kehittäjä. Nämä molemmat saavuttivat suuren maineen.

90. K. *Kuka oli ensimmäinen naisaskeetti?*

V. Prajapati, ruhtinas Siddharthan tati ja imettäjä. Yasodhara ja monta muuta naishenkilöä otettiin hänen kanssaan jäseniksi munkkikuntaan *bhikkhuneina* eli naismunkkeina.

91. K. *Mitä vanha kuningas Suddhodana piti siitä, että hänen poikansa Siddhartha ja Ananda, vävyensä Devadatta, poikansa vaimo Yasodhara ja pojanpoikansa Rahula omaksuivat uskonnollisen elämän?*

V. Hän suri sitä paljon ja valitti asiasta Buddhalle, joka sitten asetti säännöksi, että munkkikuntaan ei saatu ottaa alaikäistä vanhempien tai holhoojien suostumuksetta.

92. K. *Kerro minulle Devadattan kohtalosta?*

V. Hän oli sängen älykäs mies ja kehittyi nopeasti opin tuntemisessa, mutta ollen samalla äärettömän kunnianhimoinen hän kadehti ja vihasi Buddhaa ja suunnitteli lopulta tappavansa tämän. Hän vaikutti myös kuningas Bimbisaran poikaan, Ajātashatruun, niin että tämä murhasi jalon isänsä ja tuli Devadattan oppilaaksi.

93. K. *Tekikö hän mitään vahinkoa Buddhalle?*

V. Ei mitään. Kaikki paha, mikä oli tähdätty Buddhaa vastaan, kääntyi hänen itseään vastaan, ja häntä kohtasi kauhea kuolema.

94. K. *Kuinka monta vuotta Buddha toimi opettajana?*

V. Neljäkymmentäviisi vuotta, joiden kuluessa hän piti useita saarnapuheita. Hänellä ja hänen oppilaillaan oli tapana vaeltaa joka suunnalla ja saarnata kahdeksan kuivan kuukauden

¹⁰ harjoitusjärjestelmä – Suom. huom.

aikana, mutta *wasin* eli sadekauden kestäessä hän ja hänen oppilaansa asettuivat asumaan pansuloihin ja viharoihin, joita monet kääntyneet kuninkaats ja muut rikkaats olivat heille rakentaneet.

95. K. *Mitkä olivat kuuluisimmat näistä rakennuksista?*

V. Jetavanārāma, Veluvanārāma, Pudbārāma, Nigrodārāma ja Isipatanārāma.

96. K. *Millaisia ihmisiä hän ja hänen oppilaansa käännnyttivät?*

V. Ihmisiä kaikista säädyistä, kansanluokista ja kansoista: rājoja¹¹ ja kuleja¹², rikkaita ja köyhiä, ylhäisiä ja alhaisia, oppimattomia ja kaikista oppineimpia. Hänen oppinsa sopi kaikille.

97. K. *Kerro vähän, millä tavalla Buddha jätti ruumiinsa?*

V. Neljäntenäkymmenentenäviidentenä vuotena Buddhaksi tulemisen jälkeen hän eräänä toukokuun täydenkuun päivänä, tietäen loppunsa lähestyvän, saapui illalla Kusināgāraan, joka on noin 120 mailin päässä Benaresista. Kusināgāran Uparvartanassa, Mallakansan salapuulehdossa hänelle valmistettiin vuode kahden sālapuun väliin, muinaisen tavan mukaan pää käännettynä pohjoiseen. Siihen hän laskeutui levolle. Mieli täysin selkeänä hän antoi viimeiset ohjeensa oppilailleen ja jätti jäähyväiset heille.

98. K. *Saiko hän uusia oppilaita vielä viimeisinä hetkinään?*

V. Sai, ja niistä huomattavin oli suuri brahmaani oppinut nimeltä Subhādra. Hän saarnasi myös Mallyakansan ruhtinaille ja heidän seuralaisilleen.

99. K. *Mitä tapahtui päivänkoitteessa?*

V. Hän siirtyi *samadhin* sisäiseen tilaan ja siitä nirvanaan.

11 ruhtinaita – Suom. huom.

12 palvelijoita – Suom. huom.

100. K. *Mitkä olivat hänen viimeiset sanansa oppilailleen?*

V. ”Kerjäläiset”, hän sanoi, ”nyt tahdon painaa teidän mieleenne, että ihmisen osien ja voimien täytyy hajota mutta toisuus pysyy ikuisesti. Tehkää ahkerasti työtä pelastuksenne puolesta.”

101. K. *Mitä vakuuttavia todistuksia meillä on siitä, että Buddha, entinen ruhtinas Siddhartha, oli historiallinen henkilö?*

V. Hänen olemassaolonsa on nähtävästi todistettu yhtä hyvin kuin minkä tahansa muun historiallisen henkilön olemassaolo.

102. K. *Luettele muutamia todistuksia?*

V. 1) Niiden todistus, jotka henkilökohtaisesti tunsivat hänet.

2) Hänen aikansa kertomuksissa mainittujen paikkojen löytyminen ja rakennusten rauniot.

3) Kalliokirjoitukset, muistopatsaat ja dagobat, joita hänen muistokseen rakensivat hallitsijat, jotka elivät siksi lähellä hänen aikaansa, että saattoivat tarkistaa hänen elämäkertansa todenperäisyyden.

4) Hänen perustamansa sanghan eli veljeskunnan keskeytymätön olemassaolo läpi aikojen ja heidän alusta saakka polvesta polveen säilyttämänsä tiedot hänen elämänvaiheistaan.

5) Samana vuonna kuin hän kuoli ja useita kertoja myöhemmin pidettiin kokouksia ja veljeskunnan neuvotteluja, joissa tarkistettiin perustajan todelliset opetukset. Nämä alkuperäisiksi osoitetut opit ovat kulkeneet opettajalta oppilaalle aina tähän päivään saakka.

6) Tuhka jaettiin polttohautauksen jälkeen kahdeksan kuninkaan kesken, ja jokaiselle osalle pystytettiin stupa. Kuningas Ajātasatrulle annettu osa, jonka hän oli peittänyt stupalla Rājagrihan luona, otettiin – ei täyttä kahta vuosisataa myöhemmin – pois keisari Asokan käskystä ja jaettiin yltymperi hänen valtakuntaansa. Hän epäilemättä tiesi, olivatko jäännökset todella Buddhan, sillä ne olivat alusta saakka olleet Patnan kuninkaallisen suvun hallussa.

7) Monien Buddhan oppilaiden, jotka olivat arhateja ja siis hallitsivat elonvoimiaan, on täytynyt elää varmaankin korkeaan ikään, ja on hyvin luultavaa, että kahden tai kolmen toisiaan välittömästi seuranneen oppilaan elinaika ulottui keskeytymättä Buddhan kuolemasta Asokan hallitusaikaan, joten Asokalla oli tilaisuus saada kaikki Buddhan elämästä haluamansa todistukset hänen aikalaisiltaan.¹³

8) ”Mahāvansa”, joka on parhaiten todistettu muinaisajan historia minkä tiedämme, kertoo singalilaisen historian vaiheista aina kuningas Vijayan hallitukseen saakka v. 543 eKr. – joka oli melkein Buddhan aika – ja mainitsee useimmat tapaukset hänen samoin kuin keisari Asokan ja muiden buddhalaisuuden historiaan kuuluvien hallitsijain elämästä.

103. K. *On olemassa rahvaan usko, että Buddha oli kaksitoista kubitia¹⁴ korkea jättiläinen: perustuuko tämä usko historiallisiin todistuksiin?*

V. Ei suinkaan, meillä ei ole mitään vanhaa tietoa siitä asiasta. Tiedetään ainoastaan, että hän oli ruumiinmuodoltaan ja kasvopiirteiltään erikoisen kaunis mies ja että hänen ruumiissaan oli eräitä tuntomerkkejä, joiden sanotaan näkyvän jokaisen buddhan ruumiissa.

104. K. *Voitko mainita mitään kohtaa pyhistä kirjoituksistamme sen uskon tueksi, että hän oli muodoltaan muiden ihmisten kaltainen?*

V. Voin kyllä. *Anguttara Nikayassa* kerrotaan, että vaimo, jonka oli tapana antaa almuja Maha Kashyapalle, kerran tarjosi niitä Buddhalle luullen tätä hänen oppilaakseen. Jos Buddha olisi ollut jättiläinen, tällaista erehdystä ei olisi voinut tapahtua, sillä Maha Kashyapa oli tavallista kokoa.

¹³ Toisessa konsiilissa oli läsnä kaksi Anandan oppilasta, jotka siis olivat sata-vuotisia, kun taas Asokan konsiiliin otti osaa näiden oppilaiden oppilaita.

¹⁴ noin kahdeksantoista jalkaa – Suom. huom.

105. K. *Mitä kunnianimiä käytetään Buddhasta?*

V. Sākyaṃuni (Sākya-suvun viisas); Sākya Simha (Sākyan leijona); Sugata (Onnellinen); Satthā (Opettaja); Jina (Voittaja); Bhagavat (Siunattu); Lokanātha (Maailman herra); Sarvajna (Kaikkietäväinen); Dharmarāja (Totuuden kuningas); Tathagata¹⁵ (”Suuri Olento”) ym.

Jatkuu

¹⁵ Tathagata – näin tulin, näin menin. – Suom. huom.